

України «Про запобігання корупції», що прямо передбачено у пункті 4 Прикінцевих положень зазначеного закону. [2].

Оскільки ст. 369-2 КК входить до переліку корупційних злочинів пропонуємо виключити з її положень застарілі норми. Необхідно змінити відповідне посилання у Примітці до ст. 369-2 КК України на чинний закон України «Про запобігання корупції». Це дозволить усунути існуючу прогалину у кримінальному законі, яка унеможливило застосування даної норми[1 с.171], в тому числі в умовах COVID-19.

Література:

1. Боровик А. В. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні злочини: монографія. Луцьк : СПД Гадяк Ж.В., друкарня «Волиньполіграф», 2017. 248 с.

2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 49, ст. 2056. [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18 (дата звернення 27.11.2020);

3. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.11.2020).

ЩОДО ВИЗНАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ СУБ'ЄКТОМ ЗЛОЧИНУ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ, ЗОКРЕМА ЗА СТ. 246 КК УКРАЇНИ

Конопельський В. Я.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права та кримінології
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Будяченко О. М.

*старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Серед великої кількості дискусійних питань у кримінальному праві одним із найбільш актуальних є питання щодо визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності. Слід зазначити, що згідно загальних принципів українського кримінального законодавства [1, с. 140–144], кримінальній відповідальності, а відповідно і кримінальному покаранню підлягає лише особа, винна у вчиненні злочину.

З цього слідує, що тільки людина (фізична особа) може бути визнана суб'єктом злочину проти довкілля (це в свою чергу стосується і незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу). Відтак, підприємства, організації, установи тощо, які є юридичними особами, на сьогодні не можуть визнаватися суб'єктами злочинного діяння [2]. Якщо ж діяння, що містить склад якого-небудь злочину проти довкілля, вчинить представник юридичної особи, то саме він, а не юридична особа, буде суб'єктом злочинного посягання.

Однак не можна оминати наявну дискусійну проблему про доцільність визнання суб'єктом злочину юридичної особи [3, с. 47–48], особливо з огляду на загострення екологічної ситуації в нашій державі, викликаной, між іншим, і неправомірними діями деяких підприємств, установ та організацій – юридичних осіб.

До прикладу, відзначимо, що багато країн з ринковою економікою відродили кримінальну відповідальність юридичних осіб (наприклад, США, Франція, Великобританія та ін.). У цих державах юридичні особи за вчинення злочинів (у тому числі екологічних) можуть підлягати такому покаранню як штраф [4, с. 94–95]. Подібну практику зарубіжних країн вважають за ефективну модель боротьби зі злочинами проти довкілля багато науковців (Є. Н. Жевлаков, П. В. Мірошник, О. В. Скворцова, О. В. Шаріпов та ін.), які присвятили свої дослідження кримінально-правовій охороні природи від злочинних посягань.

Серед учених – прибічників введення кримінальної відповідальності юридичних осіб все-таки переважає думка, що визнання юридичної особи суб'єктом злочину сприяло б ефективнішому забезпеченню охорони безпосередньо лісів від злочинних посягань [5, с. 138].

Наприклад, П. В. Мірошник стверджує, що серед видів покарань, передбачених ст. 51 КК України, є такі, які можна застосовувати і до фізичних, і до юридичних осіб (штраф, позбавлення права займатися певною діяльністю, конфіскація майна). Сутність його позиції полягає в тому, що кримінально-правові санкції мають забезпечити економічно невідгідні наслідки для всього підприємства, всіх працівників за заподіяння шкоди лісу, оскільки існуючі штрафні санкції відносно службових осіб не сприяють поліпшенню ситуації в галузі охорони лісів. Крім того, великі розміри штрафів, накладених на юридичну особу, збільшили б надходження до лісового господарства, сприяли б рекреаційній функції відновлення пошкоджених лісових масивів.

Ми дотримуємось тієї позиції, що як домінуючий вид покарання юридичної особи, відповідальної за вчинення незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу, необхідно розглядати штраф. З одного боку, це стало б позитивним моментом, дозволивши суттєво поповнити бюджет держави, та було б важелем стримування, зробивши невідгідним вчинення злочинів проти довкілля

(бо передбачені для юридичної особи штрафи були б у декілька разів вищими, ніж штрафи, які б накладалися на фізичну особу) [6, с. 84].

До речі, у проєкті КК України, підготовленому авторським колективом на чолі з професором В. Смітійком за завданням комісії Верховної Ради України, суб'єктом кримінальної відповідальності також пропонувалося визнавати фізичних та юридичних осіб (ч. 1 ст. 23) [7, с. 83]. Відповідно до ч. 2 ст. 26 проєкту, юридичні особи можуть нести кримінальну відповідальність за особливо тяжкі злочини в галузі природокористування та господарювання тільки у випадках, спеціально передбачених Особливою частиною цього Кодексу [8, с. 116]. Однак законодавець цю позицію досі не підтримав.

Ми приєднуємось до числа прибічників введення кримінальної відповідальності юридичних осіб за злочини проти довкілля. Але вважаємо, що це питання так швидко не вирішується. Для того щоб на законодавчому рівні врахувати розглянуту теорію, варто ретельно опрацювати дане питання на засіданнях Комітетів Верховної Ради України, оскільки виникне необхідність повністю перебудувати концепцію українського кримінального права (зокрема, загальне вчення про злочин, про принципи суб'єктивного зобов'язання тощо).

Література:

1. Книш В. В. Відображення принципів земельного права в радянському земельному законодавстві України. *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства України*. Івано-Франківськ, 2006. Вип. XVI. С. 139–144.

2. Гришук В. К., Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 248 с.

3. Жевлаков Э. Субъект преступлений против природы. *Социалистическая законность*. 1986. № 5. С. 47–49.

4. Уголовный кодекс штата Огайо (параграф 2901.23); Уголовный кодекс штата Нью-Йорк (параграф 20.20) / Уголовное право буржуазных стран: Общая часть: сб. законод. актов. Москва: Ун-т Дружбы народов, 2004. 588 с.

5. Дудоров О. О. Проблеми юридичної особи як суб'єкта злочину та її вирішення у проєктах КК України. *Вісник Академії правових наук України*. 1999. Вип. № 2 (17). С. 133–142.

6. Романова Н. Л. Понятие и система экологических преступлений: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Иркутск, 2001. 219 с.

7. Поліщук Г. Кримінально-правова характеристика злочинів проти довкілля. *Право України*. 2003. № 3. С. 80–84.

8. Кримінальний кодекс. Проєкт. *Іменем закону*. Спец. випуск. 1996. № 20 (4946). 27 с.